

Biznes i zarządzanie

Małgorzata Iwanowska

**Rozkład materiału do przedmiotu Biznes i zarządzanie
w zakresie podstawowym i rozszerzonym
dla liceum ogólnokształcącego i technikum**

**opracowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2024**

Rozkład materiału jest zgodny z zapisami podstawy programowej
dla przedmiotu Biznes i zarządzanie (2023 r.)

Redakcja merytoryczna
Elżbieta Witkowska
Anna Aleksandra Wesołowska

Redakcja językowa i korekta
Marzena Odzimek-Jarosińska

Projekt okładki, layout
Ośrodek Rozwoju Edukacji

Redakcja techniczna i skład
Wojciech Romerowicz

Fotografia na okładce: © AndrewLozovyi/Bank zdjęć Photogenica

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2024
Wydanie I

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC BY-NC)
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

SPIS TREŚCI

Klasa I. Biznes i zarządzanie. Zakres podstawowy	3
Osoba przedsiębiorcza i jej kompetencje – 7 h	3
Zarządzanie projektami – 13 h	4
Przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej – 5 h	5
Zarządzanie finansami – 5 h	6
Klasa II. Biznes i zarządzanie. Zakres podstawowy	7
Zarządzanie finansami – 7 h	7
Funkcjonowanie na rynku pracy – 8 h	9
Biznes i jego otoczenie – 15 h	10
Klasa III. Biznes i zarządzanie. Zakres rozszerzony	11
Zarządzanie projektami – 50 h	11
Przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej – 70 h	13
Klasa IV. Biznes i zarządzanie. Zakres rozszerzony	16
Zarządzanie finansami – 30 h	16
Funkcjonowanie na rynku pracy – 30 h	18
Biznes i jego otoczenie – 60 h	20

KLASA I. BIZNES I ZARZĄDZANIE. ZAKRES PODSTAWOWY

Osoba przedsiębiorcza i jej kompetencje – 7 h

Omawiane zagadnienia: przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, kompetencje przedsiębiorcze, komunikacja interpersonalna, zarządzanie czasem, praca zespołowa, innowacyjność.

Temat lekcji	Cele edukacyjne Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Znaczenie przedsiębiorczości	- charakteryzuje cechy człowieka przedsiębiorczego - analizuje własne kompetencje przedsiębiorczości - określa związek z zachowaniami osoby przedsiębiorczej a gospodarką rynkową	I.1
Kompetencje osoby przedsiębiorczej	- opisuje znaczenie przedsiębiorczości w życiu osobistym, społecznym i gospodarczym - podaje składowe kompetencji osoby przedsiębiorczej (w zakresie wiedzy, umiejętności, postaw) - analizuje własne kompetencje - przygotowuje plan rozwoju kompetencji przedsiębiorczych	I.2 I.3
Komunikacja interpersonalna jako kompetencja osoby przedsiębiorczej	- wyjaśnia znaczenie komunikacji interpersonalnej - stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej do osiągnięcia zamierzonego celu	I.4
Wywieranie wpływu na ludzi	- rozpoznaje techniki wywierania wpływu na ludzi - stosuje sposoby obrony przed manipulacją	I.5
Zarządzanie czasem w pracy indywidualnej i zespołowej	- stosuje techniki zarządzania czasem w pracy indywidualnej - stosuje techniki zarządzania czasem w pracy zespołowej	I.6
Praca zespołowa. Etapy podejmowania decyzji	- charakteryzuje etapy podejmowania decyzji - stosuje metody wspomagające ten proces podejmowania decyzji - wyjaśnia znaczenie pracy zespołowej - charakteryzuje główne bariery w budowaniu zespołu - organizuje pracę zespołu w celu realizacji określonego zadania	I.7 I.8

Temat lekcji	Cele edukacyjne Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Kreatywne myślenie – bariery i techniki. Innowacje	▪ wyjaśnia, czym jest kreatywne myślenie ▪ opisuje znaczenie kreatywnego myślenia w procesie identyfikacji szans rynkowych na nowe przedsięwzięcie biznesowe lub społeczne ▪ charakteryzuje najważniejsze bariery ograniczające kreatywność ▪ stosuje techniki pobudzające kreatywne myślenie ▪ podaje rodzaje i źródła innowacji ▪ wyjaśnia wpływ innowacji na sukces przedsiębiorstw na rynku	I.9 I.10 I.11

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda sytuacyjna, burza mózgów, dyskusja, analiza SWOT.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, osobiste, społeczne.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kooperacja, komunikacja, kreatywność.

Zarządzanie projektami – 13 h

Omawiane zagadnienia: projekt, cele projektu, harmonogram projektu, role członków zespołu, budżet, modyfikacja i sprawozdanie z projektu.

Temat lekcji	Cele edukacyjne Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Projekt i jego etapy	▪ opisuje istotę projektu ▪ identyfikuje i omawia poszczególne etapy projektu ▪ charakteryzuje etapy projektu na wybranym przykładzie ▪ definiuje cele projektu ▪ wykorzystuje technikę SMART do analizy projektu	II.1 II.2
Zadania i role w projekcie	▪ wskazuje zadania do wykonania w projekcie ▪ określa w projekcie role poszczególnych członków zespołu	II.3
Harmonogram i budżet projektu	▪ przygotowuje harmonogram projektu ▪ przygotowuje prosty budżet projektowy	II.4
Modyfikacja projektu i opracowanie sprawozdania	▪ wprowadza zmiany do wcześniej zaplanowanych prac przewidzianych w projekcie ▪ sporządza zwięzłe sprawozdania z przeprowadzonych zadań projektowych ▪ analizuje powstałe problemy i ryzyka związane z projektem	II.5 II.6

Temat lekcji	Cele edukacyjne Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Opracowanie indywidualnych projektów (w grupach) – tematyka lokalna	wybrane osiągnięcia	II.1 – II.6

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda projektów, burza mózgów, dyskusja, metaplan, analiza SWOT.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, rozumienia i tworzenia informacji, umiejętność uczenia się.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie.

Przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej – 5 h

Omawiane zagadnienia: gospodarka rynkowa, rynek w gospodarce, prawo popytu i podaży, budżet państwa, prawa konsumenta.

Temat lekcji	Cele edukacyjne Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Znaczenie przedsiębiorczości	- opisuje znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej - wyjaśnia pojęcie współczesnego patriotyzmu gospodarczego - podaje zasady uczciwego prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej w Polsce	III.1 III.9
Zalety gospodarki rynkowej. Rynek w gospodarce	- wylicza zalety gospodarki opartej na mechanizmie rynkowym - podaje fundamentalne wartości gospodarki rynkowej (wolność gospodarczą, prywatną własność) - analizuje funkcje rynku i rozróżnia rodzaje rynków - określa zależności między podmiotami gospodarki rynkowej, w tym państwem, gospodarstwem domowym i przedsiębiorstwem - identyfikuje podstawowe parametry charakteryzujące gospodarkę	III.2 III.3 III.5 III.6

Temat lekcji	Cele edukacyjne Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Prawo popytu i podaży	- wyjaśnia prawo popytu i podaży - charakteryzuje czynniki wpływające na wielkość popytu i podaży	III.4
Budżet państwa. Deficyt i dług publiczny	- analizuje źródła wpływów i kierunki wydatków budżetu państwa/jednostki samorządu terytorialnego - wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na funkcjonowanie państwa i gospodarki	III.7
Prawa konsumenta. Organizacje prokonsumenckie	- charakteryzuje organizacje i instytucje prokonsumenckie - podaje, jak korzystać z praw przysługujących konsumentom	III.8

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda projektów, metoda sytuacyjna, burza mózgów, dyskusja, metaplan, analiza SWOT, gra dydaktyczna.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, osobiste, obywatelskie, społeczne.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie.

Zarządzanie finansami – 5 h

Omawiane zagadnienia: pieniądź i jego funkcje, postawy ludzi wobec pieniądza, rynek finansowy w Polsce, budżet domowy, podatki.

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Funkcje i formy pieniądza	- omawia funkcje i formy pieniądza - opisuje obieg pieniądza w gospodarce	IV.1
Postawy ludzi wobec pieniędzy	- opisuje swoją postawę wobec pieniędzy - opisuje podstawowe postawy ludzi wobec pieniędzy - omawia poziomy dojrzałości finansowej	IV.2
Instytucje rynku finansowego w Polsce	- charakteryzuje najważniejsze instytucje rynku finansowego w Polsce - objaśnia znaczenie instytucji rynku finansowego w funkcjonowaniu gospodarki, przedsiębiorstw i konsumentów	IV.3

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Budżet domowy	- wyjaśnia podstawowe zasady tworzenia budżetu gospodarstwa domowego - opracowuje rady pozwalające poprawić jakość zarządzania budżetem	IV.4
Podatek netto i brutto. Podatki, sposoby ich rozliczeń i ulgi podatkowe	- wymienia podstawowe rodzaje podatków w Polsce - omawia podatki bezpośrednie i pośrednie - wyjaśnia mechanizm tworzenia wynagrodzenia brutto i netto - dobiera odpowiednie sposoby rozliczeń i możliwe do zastosowania ulgi w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT)	IV.5 IV.6 IV.7

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda projektów, metoda symulacyjna, burza mózgów, dyskusja, analiza SWOT, mapa mentalna.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, rozumienia i tworzenia informacji, obywatelskie, społeczne, umiejętność uczenia się.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie.

KLASA II. BIZNES I ZARZĄDZANIE. ZAKRES PODSTAWOWY

Zarządzanie finansami – 7 h

Omawiane zagadnienia: formy oszczędzania i inwestowania, ubezpieczenia majątkowe i osobowe, ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, giełda, fundusze inwestycyjne, etyka w biznesie.

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Usługi finansowe. Analiza umowy produktów finansowych	- wymienia różne formy oszczędzania i podstawowe formy inwestowania - ocenia formy oszczędzania i inwestowania pod względem ryzyka, przewidywanych zysków i płynności - analizuje oferty usług banków oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych - krytycznie analizuje przykładowe umowy produktów finansowych	IV.8 IV.10 IV.15

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Symulowana alokacja środków finansowych	- wskazuje zagrożenia związane z wyborem podstawowych form oszczędzania i inwestowania, w tym inwestowania spekulacyjnego - wykazuje różnice między inwestowaniem i hazardem - przeprowadza symulowaną alokację środków finansowych w wybrane formy oszczędzania i inwestowania	IV.9
Ubezpieczenia majątkowe i osobowe	- podaje zasady bezpieczeństwa i dostrzega zagrożenia przy korzystaniu z systemów elektronicznych związanych z finansami osobistymi - charakteryzuje system zabezpieczenia społecznego (ubezpieczenia społeczne i zdrowotne) - charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń (osobowych i majątkowych) - porównuje oferty zakładów ubezpieczeń	IV.11 IV.13
Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	- podaje argumenty przemawiające za koniecznością wczesnego rozpoczęcia systematycznego oszczędzania i inwestowania środków finansowych na emeryturę - wymienia efekty finansowe związane z procentem składanym dla długiego okresu lokowania środków - charakteryzuje system zabezpieczenia społecznego (ubezpieczenia społeczne i zdrowotne) - charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń (osobowych i majątkowych)	IV.12 IV.13
Giełda i papiery wartościowe	krytycznie analizuje przykładowe umowy produktów finansowych (np. umowy kredytu lub pożyczki, ogólne warunki ubezpieczenia)	IV.14
Podejmowanie decyzji finansowych. Fundusze inwestycyjne	- omawia różne formy oszczędzania i podstawowe formy inwestowania, ocenia je pod względem ryzyka, przewidywanych zysków i płynności - wskazuje możliwe pułapki związane z wyborem podstawowych form oszczędzania i inwestowania - wykazuje różnice między inwestowaniem i hazardem - przeprowadza symulowaną alokację środków finansowych w wybrane formy oszczędzania i inwestowania - wskazuje powody, dlaczego należy korzystać z różnorodnych i wiarygodnych źródeł informacji przed podjęciem decyzji finansowych	IV.8 IV.9 IV.16
Zachowania etyczne i nieetyczne na rynku finansowym	- ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych oraz nieetycznych na rynku finansowym - formułuje rekomendacje, jak przeciwdziałać nieuczciwym praktykom	IV.17

Funkcjonowanie na rynku pracy – 8 h

Omawiane zagadnienia: kariera zawodowa, ścieżka zawodowa, oferty pracy i dokumenty aplikacyjne, prawa i obowiązki pracownika, zatrudnienie i samozatrudnienie.

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Planowanie własnej kariery zawodowej	- planuje swoją karierę zawodową - wymienia etapy kariery zawodowej w czasie	V.1
Analiza swoich kompetencji i formułowanie własnych celów zawodowych	- formułuje własne cele zawodowe zgodnie z zasadą SMART - zachowuje w planowaniu równowagę planów w życiu prywatnym i zawodowym - ocenia możliwości ich realizacji planów życiowych - analizuje swoje kompetencje i zestawia je z zapotrzebowaniem na rynku pracy	V.2
Opracowanie planu swojej ścieżki zawodowej	opracowuje plan swojej ścieżki edukacyjnej	V.3
Analiza ofert pracy. Dokumenty aplikacyjne. Autoprezentacja	- analizuje oferty pracy, wskazuje najbardziej i najmniej poszukiwane zawody - identyfikuje potencjalne trudności w znalezieniu pracy przez osoby bezrobotne - przygotowuje dokumenty aplikacyjne związane z ubieganiem się o pracę - dokonuje autoprezentacji jako kandydat do pracy	V.5 V.6 V.7
Rozmowa kwalifikacyjna	podaje zasady prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej	V.8
Prawa i obowiązki pracownika	wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy	V.9
Zatrudnienie i samozatrudnienie	- wymienia różnice między zatrudnieniem a samozatrudnieniem - analizuje zalety i wady zatrudnienia i samozatrudnienia	V.10
Etyka w pracy	identyfikuje konsekwencje nieetycznych zachowań w relacjach pracownik – pracodawca	V.11

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda projektów, metoda symulacyjna, burza mózgów, dyskusja, analiza SWOT, mapa mentalna.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, rozumienia i tworzenia informacji, obywatelskie, społeczne, umiejętność uczenia się.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie.

Biznes i jego otoczenie – 15 h

Omawiane zagadnienia: zarządzanie przedsiębiorstwem, koncepcja własnego biznesu, analiza projektowanego przedsięwzięcia, źródła finansowania, efekty finansowe, prezentacja projektu, rodzaje zachowań w biznesie.

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Istota zarządzania przedsiębiorstwem	- opisuje istotę procesu zarządzania przedsiębiorstwem - wskazuje znaczenie zarządzania w osiągnięciu celów przedsiębiorstwa	VI.1
Spotkanie z przedsiębiorcą	bierze udział w dyskusji podczas spotkania z przedsiębiorcą	VI.2
Koncepcja własnego biznesu	- na podstawie doświadczeń własnych, informacji od przedsiębiorców i analizie rynku podaje pomysły na własną działalność gospodarczą i ocenia je pod względem innowacyjności - w ramach pracy projektowej przygotowuje w zespole wstępną koncepcję własnego biznesu - wyjaśnia znaczenie ochrony własności intelektualnej w prowadzonej działalności	VI.3 VI.4 VI.5
Analiza otoczenia projektowanego przedsiębiorstwa. Analiza SWOT dla przedsiębiorstwa	- analizuje mikro- i makrootoczenie przedsiębiorstwa - identyfikuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia projektowanego przedsiębiorstwa	VI.6
Identyfikacja źródeł finansowania przedsiębiorstw	identyfikuje możliwe źródła finansowania działalności przedsiębiorstwa	VI.7
Efekty finansowe projektowanego przedsiębiorstwa	prognozuje efekty finansowe projektowanego przedsiębiorstwa na podstawie zestawienia planowanych przychodów i kosztów	VI.8
Rodzaje zachowań w biznesie. Korupcja	- opisuje zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie - podaje przykłady korupcji w życiu gospodarczym - wyjaśnia na czym polega istota i cele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw	VI.9
Prezentacja koncepcji własnego biznesu	- dokonuje prezentacji koncepcji własnego biznesu - na podstawie komunikatów zwrotnych modyfikuje elementy prezentacji	VI.10

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZP
Projekt edukacyjny – koncepcja własnego biznesu realizowanego w lokalnym środowisku (opracowanie i pokaz)	wybrane osiągnięcia	VI.1– VI.10

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda projektów, metoda sytuacyjna, metoda symulacyjna, burza mózgów, dyskusja, analiza SWOT, gra dydaktyczna.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, rozumienia i tworzenia informacji, osobiste, obywatelskie, społeczne.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie.

KLASA III. BIZNES I ZARZĄDZANIE. ZAKRES ROZSZERZONY

Zarządzanie projektami – 50 h

Omawiane zagadnienia: projekt, cele projektu, role w projekcie, *kamienie milowe*, budżet i czas w projekcie, zarządzanie, motywowanie członków, ocena ryzyka, sprawozdanie.

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Studium przypadku – analizy kompetencji osób przedsiębiorczych, sytuacji związanych z komunikacją interpersonalną lub pracą zespołową – praca w grupach	wybrane osiągnięcia z podstawy programowej dla zakresu podstawowego (osoba przedsiębiorcza i jej kompetencje)	ZP I.1–I.9

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Case studies – analiza przykładowych projektów biznesowych istniejących w społeczności lokalnej	wybrane osiągnięcia z podstawy programowej dla zakresu podstawowego (zarządzanie projektami)	ZP II.1–II.6
Projekt – jego specyfika i cele	- podaje cechy projektu i procesu - dopasowuje sposób zarządzania do specyfiki projektu i jego celów	I.1 I.2
Prezentacja problemu	- definiuje i prezentuje problem - formułuje i uzasadnia cele przygotowywanego projektu	I.3
Role w projekcie, dobór członków zespołu i kierownika	- określa role w projekcie (wewnętrzne i zewnętrzne) - dobiera członków zespołu projektowego - identyfikuje cechy kierownika projektu pod kątem specyfiki danego projektu	I.4 I.5 I.6
Kamienie milowe projektu, podział zadań	- analizuje otoczenie projektu - doprecyzowuje cele projektu - określa wskaźniki realizacji zadań projektowych (<i>kamienie milowe</i>) - tworzy strukturę podziału prac dla zadań realizowanego projektu	I.7 I.8
Budżet i czas w projekcie	- określa budżet projektu i identyfikuje źródła jego finansowania - zarządza czasem w projekcie i organizuje prace zespołu projektowego	I.9 I.10
Techniki zarządzania i motywowania członków	- wykorzystuje wybrane techniki zarządzania projektami na różnych etapach cyklu życia projektu - wykorzystuje narzędzia informatyczne wspomagające pracę projektową - stosuje proste techniki motywowania członków zespołu w czasie realizacji zadań	I.11 I.12
Ocena ryzyka w projekcie, opracowanie sprawozdania z prac projektowych	- wskazuje ryzyka związane z zakresem, czasem i budżetem projektu - modyfikuje plany projektowe - krytycznie analizuje przebieg projektu - sporządza sprawozdania z przeprowadzonych prac projektowych - prezentuje wyniki prac projektowych	I.13 I.14
Design thinking	stosuje narzędzia myślenia projektowego (<i>design thinking</i>) w tworzeniu innowacyjnych rozwiązań	I.16
Komunikacja w projekcie	skutecznie komunikuje się w ramach pracy projektowej	I.15

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Czynniki sukcesu realizacji projektu	określa kluczowe czynniki sukcesu realizacji projektu na podstawie doświadczeń ze zrealizowanego projektu	I.17
Opracowanie projektu, w którym udział bierze cała klasa (np. wycieczka)	wybrane osiągnięcia z tematów	ZP I.1–I.9 ZP II.1–II.6 ZR I.1–I.17

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda projektów, metoda sytuacyjna, metoda symulacyjna, burza mózgów, dyskusja, metaplan, analiza SWOT, mapa mentalna, gra dydaktyczna.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, rozumienia i tworzenia informacji, osobiste, obywatelskie, społeczne, umiejętność uczenia się.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie, techniczne, behawioralne, kontekstowe.

Przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej – 70 h

Omawiane zagadnienia: rzadkość, struktury rynkowe, cena minimalna i maksymalna, mierniki i wskaźniki ekonomiczne, prognozy gospodarcze, cykl koniunkturalny, interwencjonizm i protekcjonizm państwa, formy opodatkowania, polityka fiskalna państwa, wspólny rynek, Narodowy Bank Polski, Rada Polityki Pieniężnej, ochrona konsumentów.

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Analiza aktualnej sytuacji gospodarczej kraju i regionu (rozwój społeczno-gospodarczy, PKB, inflacja, bezrobocie, źródła wpływów i kierunki wydatków budżetu państwa i jednostki samorządu lokalnego) – praca w grupach metodą projektu	wybrane osiągnięcia z działu <i>Przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej</i> z zakresu podstawowego	ZP III.1–III.9

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Rzadkość. Czynniki produkcji	- wyjaśnia pojęcie rzadkości i jej roli w rozważaniach ekonomicznych - charakteryzuje czynniki produkcji	II.1 II.2
Struktury rynkowe. Skutki ograniczonej konkurencji	- charakteryzuje struktury rynkowe: monopol, oligopol, konkurencję monopolistyczną, konkurencję doskonałą - wskazuje wady i zalety wskazanych struktur rynkowych - opisuje negatywne skutki ograniczonej konkurencji na rynku	II.3 II.4
Niedozwolone praktyki w biznesie. Popyt i podaż	- wskazuje rodzaje niedozwolonych praktyk - wyjaśnia wpływ negatywnych praktyk na gospodarkę rynkową - analizuje wykresy z krzywymi popytu i podaży - wyjaśnia pojęcia nadwyżki i niedoboru na rynku	II.5 II.6
Cena minimalna i maksymalna a sytuacja rynkowa	analizuje wpływ ceny minimalnej i maksymalnej na sytuację rynkową	II.7
Wpływ konsumentów na ceny	wyjaśnia mechanizmy wpływu konsumentów na ceny	II.8
Studium przypadku – analiza sytuacji rynkowej w aspekcie ograniczonej konkurencji, niedozwolonych praktyk, zmian w popycie i podaży, ceny lub zachowań konsumentów	wybrane osiągnięcia	II.1–II.8
Analiza mierników i wskaźników ekonomicznych	samodzielnie wyszukuje dane i dokonuje analizy podstawowych mierników i wskaźników ekonomicznych	II.9
Prognozy gospodarcze. Cykl koniunkturalny	- charakteryzuje wzrost i rozwój gospodarczy - wyjaśnia zachowania gospodarki w kolejnych fazach cyklu koniunkturalnego - wyszukuje i analizuje prognozy gospodarcze	II.10 II.11

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Wpływ państwa na gospodarkę	- charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę - omawia metody przeciwdziałania zjawiskom kryzysowym w gospodarce krajowej i światowej - opisuje podejście etatystyczne i liberalne w rozpatrywaniu roli państwa w gospodarce	II.12 II.13
Interwencjonizm i protekcjonizm państwowy	- wyjaśnia na czym polega interwencjonizm i protekcjonizm państwowy - analizuje skutki społeczno-gospodarcze stosowania interwencjonizmu i protekcjonizmu państwowego dla biznesu i handlu międzynarodowego	II.14
Formy opodatkowania działalności gospodarczej w Polsce	charakteryzuje różne formy opodatkowania działalności gospodarczej w Polsce	II.15
Polityka fiskalna Państwa	- omawia progresję i liniowość opodatkowania - wyjaśnia wpływ różnych podejść w polityce fiskalnej państwa na aktywność gospodarczą	II.16
Narodowy Bank Polski, Rada Polityki Pieniężnej	- charakteryzuje narzędzia polityki monetarnej banków centralnych - opisuje wpływ tych narzędzi na funkcjonowanie gospodarki, przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowego	II.17
Symulacje dla różnych sytuacji życiowych – jaki podatek należy zapłacić	wybrane osiągnięcia	II.9–II.17
Wpływ kursu walut na handel	- wyjaśnia wpływ kursu walut na handel międzynarodowy - opisuje funkcjonowanie przedsiębiorstw eksportujących oraz importujących dobra i usługi	II.18
Funkcjonowanie wspólnego rynku Unii Europejskiej	- wyjaśnia, na czym polega europejska swoboda działalności gospodarczej - charakteryzuje gospodarcze konsekwencje funkcjonowania wspólnego rynku Unii Europejskiej	II.19
Formy współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw	- charakteryzuje formy współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw - wyjaśnia, na czym polega proces internacjonalizacji tych form współpracy	II.20
Wpływ globalizacji na funkcjonowanie rynku	opisuje konsekwencje procesów globalizacyjnych dla funkcjonowania biznesu	II.21

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	- wyjaśnia znaczenie konsumenta w funkcjonowaniu gospodarki rynkowej - charakteryzuje zadania rzecznika konsumentów i Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów	II.22
Korzystanie z tradycyjnych i elektronicznych źródeł informacji	- posługuje się terminami ekonomicznymi - korzysta z tradycyjnych i elektronicznych źródeł informacji gospodarczych	II.23
Projekt – przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej	wybrane osiągnięcia	II.1–II.23

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda projektów, metoda sytuacyjna, metoda symulacyjna, burza mózgów, dyskusja, metaplan, analiza SWOT, mapa mentalna, gra dydaktyczna.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, rozumienia i tworzenia informacji, osobiste, obywatelskie, społeczne, umiejętność uczenia się.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie, behawioralne, kontekstowe.

KLASA IV. BIZNES I ZARZĄDZANIE. ZAKRES ROZSZERZONY

Zarządzanie finansami – 30 h

Omawiane zagadnienia: ryzyko, fundusze inwestycyjne, inwestowanie na giełdzie, ubezpieczenia, NBP, podatki, ochrona konsumenta.

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Analiza studium przypadków dotyczącego zarządzania finansami	wybrane osiągnięcia z <i>Zarządzania finansami</i> z zakresu podstawowego	ZP IV.1–IV.17

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Ryzyko i sposoby jego ograniczenia. Optymalna strategia inwestycyjna	▪ omawia różne podejścia do ryzyka przez poszczególne grupy inwestorów ▪ ocenia własny poziom skłonności do ryzyka inwestycyjnego ▪ dobiera sposoby ograniczania ryzyka do konkretnej sytuacji inwestora ▪ wymienia podstawowe zasady optymalnej strategii inwestycyjnej na rynku kapitałowym ▪ przygotowuje plan oszczędzania lub inwestowania na podstawie zasady dywersyfikacji ryzyka	III.1 III.2 III.3
Analiza funduszy inwestycyjnych pod kątem potencjalnych strat i zysków. Rentowność, ryzyko i płynność instrumentów inwestycyjnych. Samodzielne inwestowanie na giełdzie	▪ dyskutuje nad wyborem rodzaju funduszu inwestycyjnego, uwzględniając potencjalne zyski i ryzyko wystąpienia strat ▪ omawia formy inwestowania w instrumenty na rynku pieniężnym, kapitałowym i instrumenty alternatywne ▪ ocenia możliwą rentowność, ryzyko i płynność każdego instrumentu inwestycyjnego ▪ dyskutuje na temat wad i zalet samodzielnego inwestowania na giełdzie oraz inwestowania w fundusz inwestycyjny	III.4 III.5 III.6
Zasady nabycia instrumentów inwestycyjnych. Błędy i pułapki przy podejmowaniu decyzji finansowych. Metody wyboru akcji przez inwestorów	▪ wyjaśnia zasady nabycia wybranych instrumentów inwestycyjnych ▪ wyjaśnia metody wyboru akcji przez inwestorów giełdowych, wskazując wady i zalety każdej z nich ▪ przeprowadza symulowaną alokację środków finansowych w wybrane instrumenty notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych ▪ charakteryzuje błędy i pułapki w podejmowaniu decyzji finansowych	III.7 III.8 III.9
Symulacja – inwestowanie na giełdzie i w fundusz inwestycyjny	▪ wybrane osiągnięcia	III.1–III.9
Ubezpieczenia na życie, od następstw nieszczęśliwych wypadków, ubezpieczenie turystyczne	▪ dobiera rodzaje ubezpieczenia do swoich potrzeb ▪ analizuje kartę produktu i informacje zawarte w ogólnych warunkach ubezpieczenia (OWU) na przykładzie ubezpieczenia na życie, ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków lub ubezpieczenia turystycznego ▪ identyfikuje wyłączenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń w umowach ubezpieczenia i przedstawia ograniczenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń	III.10

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Funkcje i formy pieniądza. Funkcje i zadania Narodowego Banku Polskiego	- omawia funkcje i formy pieniądza oraz jego obieg w gospodarce - identyfikuje najważniejsze funkcje i zadania Narodowego Banku Polskiego	III.11 III.12
Wpływ podatków na gospodarkę kraju. Stosowanie zasad zrównoważonych finansów	- wyjaśnia wpływ podatków na gospodarkę kraju, przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowego - wskazuje przykłady stosowania zasad zrównoważonych finansów i rozumie ich znaczenie	III.13 III.14
Sposoby ochrony konsumenta	wyjaśnia sposoby ochrony konsumenta na rynku finansowym i potrafi dobrać działanie adekwatne do sytuacji, w której doszło do naruszenia interesu konsumenta	III.15
Projekt – ubezpieczenia i ich rodzaje	wybrane osiągnięcia	III.10–III.15

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda projektów, metoda symulacyjna, burza mózgów, dyskusja, analiza SWOT, mapa mentalna.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, rozumienia i tworzenia informacji, obywatelskie, społeczne, umiejętność uczenia się.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie, organizacyjne, zorientowanie na wynik, duża motywacja.

Funkcjonowanie na rynku pracy – 30 h

Omawiane zagadnienia: rynek pracy, aktywność zawodowa, poszukiwanie pracy, rozmowa kwalifikacyjna, wolontariat, formy zatrudnienia, kodeks etyki.

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Studium przypadku – osoba przedsiębiorcza na rynku pracy	wybrane osiągnięcia z <i>Funkcjonowania na rynku pracy</i> w zakresie podstawowym	ZP V.1–V.11

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Mierniki i wskaźniki rynku pracy. Popyt i podaż na rynku pracy	■ analizuje podstawowe mierniki i wskaźniki rynku pracy, w tym współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia i stopę bezrobocia ■ wyjaśnia mechanizm popytu i podaży na rynku pracy ■ identyfikuje czynniki wpływające na równowagę na rynku pracy	IV.1 IV.2
Rola państwa w zakresie aktywizacji zawodowej. Motywy aktywności zawodowej człowieka	■ analizuje rolę państwa w zakresie aktywizacji zasobów pracy i przeciwdziałaniu bezrobociu ■ wskazuje motywy aktywności zawodowej człowieka	IV.3 IV.4
Analiza swoich mocnych i słabych stron pod kątem swojej kariery zawodowej	■ analizuje swoje mocne i słabe strony oraz szanse i możliwości rozwoju swojej kariery zawodowej ■ analizuje swoje kompetencje pod kątem możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego w formie wolontariatu, praktyki lub stażu ■ analizuje swoje kompetencje pod kątem znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym	IV.5 IV.6
Metody poszukiwania pracy. Przygotowanie dokumentów aplikacyjnych	■ wskazuje metody poszukiwania pracy oraz ocenia ich przydatność i efektywność ■ opracowuje dokumenty aplikacyjne pod kątem konkretnej oferty pracy	IV.7 IV.8
Metody doboru pracowników	■ omawia metody doboru pracowników i możliwości ich zastosowania	IV.9
Rozmowa kwalifikacyjna dla wybranej oferty pracy	■ bierze udział (jako pracodawca i jako pracownik) w rozmowie kwalifikacyjnej w warunkach symulowanych ■ dostrzega podstawowe błędy popełniane podczas rozmowy kwalifikacyjnej	IV.10
Oferty zatrudnienia z lokalnego rynku pracy – oczekiwania pracodawcy, możliwości ich spełnienia	■ wybrane osiągnięcia	IV.1–IV.10

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Wolontariat. Sprawozdanie z wolontariatu	- znajduje pracę w formie wolontariatu zgodną ze swoimi zainteresowaniami i kompetencjami - odbywa wizytę u potencjalnego pracodawcy w celu uzyskania informacji na temat oczekiwań pracodawców - przygotowuje sprawozdanie z pracy w formie wolontariatu lub raport na temat oczekiwań pracodawcy	IV.11 IV.12
Formy zatrudnienia i konsekwencje wyboru danej formy. Podstawowe prawa i obowiązki pracownika. Różnice w systemach płac i formach wynagradzania	- omawia formy zatrudnienia (stosunek pracy, umowy cywilnoprawne) - określa korzyści i konsekwencje wyboru konkretnej formy i rodzaju umowy o pracę - omawia podstawowe prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy - wymienia sposoby rozwiązania stosunku pracy - wykazuje różnice w systemach płac, rodzajach i formach wynagradzania - identyfikuje składowe kosztów pracy i oblicza wynagrodzenie netto	IV.13 IV.14 IV.15
Kodeks etyki przedsiębiorstwa. Sposoby przeciwdziałania mobbingowi	- analizuje kodeks etyki wybranego przedsiębiorstwa - identyfikuje przejawy mobbingu - podaje sposoby przeciwdziałania mobbingowi i zgłaszania nadużyć	IV.16 IV.17

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda projektów, metoda symulacyjna, burza mózgów, dyskusja, analiza SWOT, mapa mentalna.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, rozumienia i tworzenia informacji, obywatelskie, społeczne, umiejętność uczenia się.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie, organizacyjne, zorientowanie na wynik, duża motywacja.

Biznes i jego otoczenie – 60 h

Omawiane zagadnienia: klasyfikacja przedsiębiorstw, biznesplan, badania rynkowe, koncepcja produktu, analiza SWOT, *Business Model Canvas*, dobór pracowników, wynagradzanie i motywowanie, działania marketingowe, szacowanie kosztów i rentowności, czynniki ryzyka.

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Case studies przypadków biznesowych	wybrane osiągnięcia z <i>Biznesu i jego otoczenia</i> w zakresie podstawowym	ZP VI.1–VI.10
Klasyfikacja przedsiębiorstw według prowadzonej działalności. Analiza rynku z uwagi na możliwość własnego startupu	- klasyfikuje przedsiębiorstwa według kryteriów rodzaju prowadzonej działalności, celów działalności, wielkości i formy własności - charakteryzuje innowacyjne modele biznesu, w tym startupy oraz przedsiębiorstwa społeczne, w tym spółdzielnie - znajduje pomysł na własne przedsięwzięcie biznesowe lub społeczne, wskazując sposoby wyróżnienia się na rynku	V.1 V.2
Opracowanie modelu biznesowego i biznesplanu przedsięwzięcia. Formułowanie planu działań w oparciu o analizę makro otoczenia	- udoskonala pomysł na przedsięwzięcie biznesowe lub społeczne na podstawie konstruktywnych informacji zwrotnych - opracowuje w zespole biznesplan przedsięwzięcia - zbiera, analizuje i prezentuje informacje o makrootoczeniu - formułuje plany działań mających na celu wykorzystanie przyszłych szans i osłabienie nadchodzących zagrożeń	V.3 V.4 V.5
Przeprowadzanie badań rynkowych klienta lub beneficjenta. Opracowanie profilu klienta	- przeprowadza proste badania rynkowe w celu poznania potrzeb klientów lub beneficjentów - analizuje zgromadzone informacje oraz wykorzystuje je w dalszych decyzjach biznesowych - na podstawie zgromadzonych informacji opracowuje profil klienta lub beneficjenta docelowego i podaje ich podstawowe charakterystyki	V.6 V.7
Wstępna koncepcja produktu. Określenie zasobów niezbędnych do osiągnięcia celów	- wykorzystując zebrane informacje o potrzebach klientów lub beneficjentów, formułuje dla planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego propozycję wartości - tworzy wstępną koncepcję produktu - na podstawie analizy otoczenia i specyfiki działalności określa zasoby (materialne i niematerialne) niezbędne do osiągnięcia celów planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego	V.8 V.9
Opracowanie wstępnej koncepcji produktu wybranego na podstawie badań rynkowych lokalnego rynku (analiza w parach)	wybrane osiągnięcia	V.1–V.9

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Analiza SWOT przedsięwzięcia biznesowego. Źródła przewagi konkurencyjnej planowanego przedsięwzięcia biznesowego	- przygotowuje analizę SWOT dla planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego - formułuje wnioski na temat sposobów realizacji szans z wykorzystaniem mocnych stron, minimalizacji zagrożeń i wzmocnienia słabych stron - określa źródła przewagi konkurencyjnej planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego	V.10 V.11
Model biznesu: <i>Business Model Canvas</i>	przedstawia koncepcję planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego w postaci modelu biznesu (<i>Business Model Canvas</i>)	V.12
Model struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa. Zadania pracowników	- wyjaśnia cele i funkcje zarządzania - opracowuje projekt struktury organizacyjnej (w tym schemat organizacyjny) planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego - określa podział zadań i przepływ informacji między pracownikami	V.13
Stanowiska pracy w planowanym przedsiębiorstwie, kwalifikacje i kompetencje pracowników, dobór pracowników w oparciu o dokumenty aplikacyjne	- tworzy opis stanowisk pracy w ramach planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego - określa wymagane kwalifikacje i kompetencje pracowników - planuje proces rekrutacji, analizuje dokumenty aplikacyjne oraz przeprowadza selekcję	V.14
Zasady wynagradzania, motywowania, oceny pracowników. Obliczanie składek od przykładowego wynagrodzenia	- opisuje rolę zarządzania zasobami ludzkimi - określa zasady wynagradzania, sposoby motywowania oraz oceny pracowników - wylicza wysokość składek na poszczególne rodzaje obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenie zdrowotne oraz wyjaśnia ich przeznaczenie	V.15 V.16
Opracowanie projektu, struktury organizacyjnej planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, w tym zadań, stanowisk o określonych kwalifikacjach i kompetencjach	wybrane osiągnięcia	V.10–V.16

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Cechy i funkcje lidera	▪ wyjaśnia cechy i funkcje skutecznego przywódcy	V.17
Zarządzanie operacyjne. Projektowanie procesów wytwórczych lub usługowych	▪ omawia zasady zarządzania operacyjnego ▪ projektuje procesy wytwórcze lub usługowe, uwzględniając zasady dobrej organizacji oraz bezpieczeństwa i higieny pracy	V.18
Instrumenty marketingowe. Projektowanie działań marketingowych	▪ charakteryzuje główne instrumenty marketingowe ▪ projektuje działania marketingowe w planowanym przedsięwzięciu biznesowym lub społecznym	V.19
Szacowanie przychodów i kosztów. Obliczanie rentowności produktu i progu rentowności	▪ szacując planowane przychody i ponoszone koszty, oblicza i interpretuje rentowność produktu i próg rentowności	V.20
Źródła finansowania przedsięwzięcia. Funkcje inkubatorów przedsiębiorczości	▪ charakteryzuje źródła finansowania przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego ▪ określa funkcje inkubatorów przedsiębiorczości w powstawaniu oraz rozwoju małych firm	V.21
Stosowanie zasad etycznych w biznesie. Czynniki ryzyka dla planowanego przedsięwzięcia	▪ podaje możliwości rozwoju przedsiębiorstwa i osiągnięcia sukcesu rynkowego przy pełnym poszanowaniu zasad etycznych w biznesie, w tym społecznej odpowiedzialności biznesu ▪ charakteryzuje czynniki ryzyka dla planowanego przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego, wskazując prawdopodobieństwo ich wystąpienia i siłę wpływu	V.22 V.23
Prezentowanie biznesplanu planowanego przedsięwzięcia. Obrona koncepcji lub modyfikacja elementów biznesplanu	▪ prezentuje biznesplan planowanego przedsięwzięcia ▪ wykorzystuje konstruktywną informację zwrotną uzyskaną podczas prezentacji biznesplanu i broni swojej koncepcji lub odpowiednio modyfikuje elementy biznesplanu	V.24 V.25

Temat lekcji	Osiągnięcia Uczeń:	Wymagania z podstawy programowej ZR
Opracowanie biznesplanu przedsięwzięcia biznesowego lub społecznego o zasięgu lokalnym (praca metodą projektu w zespołach)	▪ wybrane osiągnięcia	V.17–V.25

Zalecane metody problemowe: klasyczna metoda problemowa, metoda projektów, metoda sytuacyjna, metoda symulacyjna, burza mózgów, dyskusja, metaplan, analiza SWOT, mapa mentalna, gra dydaktyczna.

Kształcone są kompetencje: w zakresie przedsiębiorczości, rozumienia i tworzenia informacji, osobiste, obywatelskie, społeczne, umiejętność uczenia się.

Rozwijane są umiejętności uniwersalne: kreatywność, kooperacja, komunikacja, krytyczne myślenie, techniczne, behawioralne, kontekstowe.

Małgorzata Iwanowska – pracowała jako doradczyni metodyczna dla nauczycieli matematyki w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie, a następnie jako nauczycielka konsultantka w Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń. Nauczycielka matematyki, informatyki, doradczyni zawodowa, organizatorka warszawskich konkursów przedmiotowych dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, współautorka poradników metodycznych i zbiorów zadań dla nauczycieli. Współtwórczyni diagnoz matematycznych „Na starcie” i „W połowie drogi” organizowanych przez Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli (MSCDN), a także ramowego programu szkoleń, w Ośrodku Rozwoju Edukacji, w zakresie kompetencji matematyczno-przyrodniczych uczniów. Koordynatorka projektu, prowadzonego przez MSCDN, dotyczącego rozwijania u uczniów zdolności rozwiązywania problemów i kreatywności. Autorka szeregu metodyczno-programowych innowacji pedagogicznych oraz programów autorskich z zakresu matematyki, informatyki i podstaw przedsiębiorczości.